

УДК 631.5

Сонеч Т. Д., старший науковий співробітник відділу експертизи на придатність до поширення сортів рослин

Гринів С. М., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник, заступник директора

Український інститут експертизи сортів рослин

e-mail: sonchkoatd@ukr.net

АНАЛІЗ УРОЖАЙНОСТІ СОРТІВ РІПАКУ ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ВІД УМОВ ВИРОЩУВАННЯ

У середині XIX ст. культура ріпаку вже отримала досить широке поширення в Європі. Наразі головні виробники ріпаку – Китай, Європа, Канада, але ця культура успішно вирощується і в Австралії, США і Південній Америці.

Загалом ріпак є універсальною культурою, має високу сферу застосування, практично безвідходне виробництво, високу рентабельність.

За даними Мінагрополітики України, у сезоні 2024/25 під ріпаком озимим в Україні зайнято 1,08 млн. га.

Зібрано ріпаку озимого у 2024 році з площі 1,2 млн. га 3,5 млн. т, середня врожайність – 2,7 т/га.

У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні станом на 31.12.2024 року, зареєстрованих у 2014–2024 рр., нараховується 373 сорти.

Метою роботи було проаналізувати сорти ріпаку озимого за врожайністю, визначити їх стабільність та інтенсивність.

У роботі використовували польовий, аналітичний, статистичний методи.

Дослідження проводили впродовж 2022–2024 років у Кіровоградській, Івано-Франківській та Тернопільській філіях Українського інституту експертизи сортів рослин (далі – УІЕСР). Досліджувалось 13 сортів ріпаку озимого: 'ІНВ1377КЛ', 'ІНВ1310', 'Алекс', 'ХАННЕЛІ', 'КВС САУРОС КЛ', 'КВС САНЧОС', 'КВС ЛАУРОС', 'СИ ЛІОНЕТТА', 'СИ МАЛЕТТА', 'Тумбольт', 'Турбо', 'Інвігор2066 КЛ', 'Інвігор2040'.

Вплив погодних умов у період вегетації на стабільність сортів ріпаку озимого оцінено за показником врожайності за 2022–2024 рр. у зоні Степу, Лісостепу та Полісся вище зазначених філій УІЕСР, шляхом визначення середніх, стандартного відхилення, величин мінімуму, максимуму та розмаху варіації. Середнє значення урожайності в межах 2022–2024 років становило 5,4 т/га, 2,8 т/га, 3,5 т/га відповідно.

За рівнем середньої урожайності у зоні Степу за роки досліджень 2022 рік вважається найсприятливішим для вирощування ріпаку озимого (5,4 т/га), а 2023 рік несприятливим (2,8 т/га). Інтенсивними можна вважати сорти ріпаку озимого 'Турбо' (6 т/га), 'СИ ЛІОНЕТТА' (5,9 т/га), 'ХАННЕЛІ' (5,8 т/га).

Сорти 'КВС САУРОС КЛ', 'КВС САНЧОС' та 'СИ МАЛЕТТА' з різницею між максимальною та мінімальною урожайністю 2,1 т/га, можна вважати стабільними.

У зоні Полісся сприятливим можна вважати 2022 рік з середньою урожайністю 4 т/га, не-

сприятливим – 2024 рік з середньою урожайністю 3,6 т/га.

З найбільшою урожайністю за всі роки досліджень можна відмітити сорти 'Інвігор2040' (5,2 т/га), 'Інвігор2066 КЛ' (5,2 т/га), 'ХАННЕЛІ' (4,9 т/га). Їх можна вважати інтенсивними сортами.

Загалом ґрунтово-кліматичні умови зони Полісся є досить сприятливими для вирощування майже усіх досліджуваних сортів, оскільки їх урожайність у межах років є вище середньої по Україні та коливається в межах 3,0 т/га–5,0 т/га. У цій зоні практично усі сорти є стабільними, про що свідчить різниця максимального та мінімального значення урожайності у межах 0,1 т/га–0,9 т/га, за виключенням сортів 'ХАННЕЛІ' (1,4 т/га), 'КВС САУРОС КЛ' (1,1 т/га), 'СИ МАЛЕТТА' (1,6 т/га). Виходячи з коефіцієнту варіації можна відмітити, що сорти 'ІНВ1310', 'СИ ЛІОНЕТТА', 'Турбо' знаходяться в межах 2% 'Інвігор2040' – 9%, тобто мінливість урожайності слабка. Сорти 'ІНВ1377 КЛ', 'Алекс', 'ХАННЕЛІ', 'КВС САУРОС КЛ', 'КВС САНЧОС', 'КВС ЛАУРОС', 'Тумбольт', 'Інвігор2066 КЛ', 'Інвігор2040' мають середню мінливість урожайності в межах від 12% до 24%.

Зону Лісостепу також можна вважати сприятливою для вирощування досліджуваних сортів. Найкращим роком можна вважати 2023 рік з середньою врожайністю 4,9 т/га, несприятливим є 2024 рік з середньою врожайністю 3,1 т/га. Показники урожайності не значно нижчі ніж у зоні Полісся, проте сорти показали себе досить стабільними з середньою мінливістю урожайності. Найкращі з них – 'КВС ЛАУРОС' (3,6 т/га, 4,5 т/га, 3,5 т/га, мінливість урожайності – 21%), 'Турбо' (3,8 т/га, 4,5 т/га, 3,3 т/га, мінливість урожайності – 23%).

Інтенсивними є сорти 'ІНВ1377 КЛ' (5,5 т/га), 'ІНВ1310' (5,2 т/га), 'КВС САНЧОС' (5,2 т/га), 'СИ ЛІОНЕТТА' (5,2 т/га).

Отже, проаналізувавши результати досліджень 2022–2024 років сортів ріпаку озимого робимо висновок, що зони Полісся та Лісостепу є найвдалішими для вирощування таких сортів. Стабільними у зоні Степу є сорти 'КВС САУРОС КЛ', 'КВС САНЧОС' та 'СИ МАЛЕТТА', у зоні Полісся – 'ІНВ1310', 'СИ ЛІОНЕТТА', 'Турбо', у зоні Лісостепу – 'КВС ЛАУРОС', 'Турбо'. Інтенсивними можна назвати сорти: у зоні Степу – 'Турбо', 'СИ ЛІОНЕТТА', 'ХАННЕЛІ'; у зоні Полісся – 'Інвігор2040', 'Інвігор2066 КЛ', 'ХАННЕЛІ'; у зоні Лісостепу – 'ІНВ1377 КЛ', 'ІНВ1310', 'КВС САНЧОС', 'СИ ЛІОНЕТТА'.